

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพคน ในมาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมาตรา 7 ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากลตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ใฝ่รู้และใฝ่เรียนด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ระดับเด็กเล็กจนถึงวัยชรา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา, 2542, หน้า 3-4)

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ และคุณธรรมของบุคคล สังคมและบ้านเมืองใดให้การศึกษาที่ดีแก่เยาวชนได้อย่างครบถ้วนพอเหมาะกันทุกๆ ด้าน สังคมและบ้านเมืองนั้นก็จะมีพลเมืองที่มีคุณภาพซึ่งสามารถดำรงรักษาความเจริญมั่นคงของประเทศชาติไว้ และพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไปได้โดยตลอด การให้ศึกษานั้นคือการแนะนำ โดยมีจุดมุ่งหมายในที่สุดให้สามารถนำเอาคุณสมบัติทั้งปวงที่มีในตัวออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่กุลผู้อื่นได้โดยสอดคล้องไม่ขัดแย้งเบียดเบียนกัน เพื่อที่จะได้อยู่ร่วมกันเป็นสังคมเป็นประเทศได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2540, หน้า 1-6)

เด็กปฐมวัยตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ขวบ เป็นระยะที่สำคัญที่สุดเพราะเด็กมีพัฒนาการทั้งทางร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญาเป็นไปอย่างรวดเร็ว พัฒนาการด้านต่างๆ ในช่วงนี้เป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับพัฒนาการในวัยต่อไป และเด็กในวัยนี้จะง่ายต่อการปลูกฝังพฤติกรรมและการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ดังนั้นช่วงแห่งปฐมวัยนี้จึงจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริม สนับสนุน ปลูกฝัง หล่อหลอมพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา เจตคติ คุณธรรม ศีลธรรม ประสบการณ์ทักษะด้านต่างๆ ตลอดจนสภาพแวดล้อมที่ดี ในช่วงนี้เด็กจะมีพัฒนาการทุกด้านอย่างรวดเร็ว (ภคมน โภปลาบุษราคม, 2555, หน้า 1) หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546 เป็นหลักสูตรแกนกลาง ที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นเช่นเดียวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกำหนดปรัชญาการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ขวบพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติ และพัฒนาการของเด็กแต่ละคนตามศักยภาพ และมีหลักการให้เด็กทุกคนมีสิทธิที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูเพื่อพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุลและเด็กของเด็ก การบูรณาการการเรียนรู้ การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กและความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับครอบครัวเด็ก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 5-7)

สำหรับเด็กในช่วงวัยอนุบาล การมีภาวะที่สมบูรณ์ทุกด้านเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาความพร้อมต่อการเรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัว และพัฒนาความสามารถที่จะรับมือกับสิ่งเหล่านี้ได้อย่างชาญฉลาด การที่จะรู้ว่าเด็กคนไหนมีความสมบูรณ์พร้อมหรือไม่ อาจมองได้สองแนว คือ พัฒนาการความพร้อมตามวุฒิภาวะและพัฒนาการความพร้อมตามความเป็นจริงซึ่งมักแตกต่างกันไปตามลักษณะพื้นฐาน ประสบการณ์ การเลี้ยงดูที่เด็กแต่ละคนได้รับ (คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554, หน้า 31) การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพเยาวชนของชาติ โดยเฉพาะการอบรมเลี้ยงดูเด็กซึ่งมีอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2533) การพัฒนาเด็กปฐมวัยมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากสมองของเด็กได้รับการสร้างและพัฒนาอย่างรวดเร็ว การพัฒนาเด็กในช่วงนี้จะเป็นรากฐานของการเรียนรู้ และการพัฒนาตลอดชีวิตซึ่งถ้าเราปล่อยให้เวลาอันมีค่านี้ผ่านไปโดยเปล่าประโยชน์ ก็จะไม่สามารถเรียกกลับคืนมาได้ เพราะการพัฒนาทักษะด้านต่างๆ ของมนุษย์จะเกิดขึ้นอย่างเต็มที่ในช่วงปฐมวัยเท่านั้น

ดังนั้น หลักสูตรการเรียนการสอนในระดับปฐมวัยนี้ควรเป็นไปตามหลักวิชาการอนุบาล ไม่ใช่จัดการเรียนการสอนตามใจครูหรือผู้ปกครองที่เชื่อมั่นว่าการอ่านออกเขียนได้

ของเด็กสำคัญกว่าการที่พวกเขาได้เรียนรู้อย่างชาญฉลาด เพื่อพัฒนาให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างสมอง สายตา และใช้มือเขียนเส้น รู้จักสีและอุปกรณ์ในลักษณะต่างๆ ก็จะทำให้เติบโตและเรียนเรื่องของการเขียน การอ่าน และการคิดเลขต่อไปได้เร็วขึ้น ทั้งจะสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ให้เด็กได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน รวมทั้งประชาชน ระบบการผลิตครู หลักสูตรการศึกษาและระบบการประเมินผลเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยต้องมีส่วนร่วมกันในการจัดการศึกษาปฐมวัยเพื่อสร้างอนาคตที่สดใสและมั่นคงให้แก่สังคมไทย ดังวลีที่ว่า “เด็กในวันนี้ คือผู้ใหญ่ในวันหน้า”

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 39-42) ได้ระบุถึงหลักการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยโดยดำเนินการดังต่อไปนี้คือ 1) จัดประสบการณ์การเล่นและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กโดยองค์รวมอย่างต่อเนื่อง 2) เน้นเด็กเป็นสำคัญ สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคลและบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่ 3) จัดให้เด็กได้รับการพัฒนาโดยให้ความสำคัญทั้งกับกระบวนการและผลผลิต 4) จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์และ 5) ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก และมีแนวทางการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยโดยดำเนินการดังนี้คือ 1) จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ คือ เหมาะกับอายุวุฒิภาวะและระดับพัฒนาการเพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ 2) จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้ คือ เด็กได้ลงมือกระทำ เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้เคลื่อนไหว สสำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลองและคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง 3) จัดประสบการณ์ในรูปแบบบูรณาการ คือ บูรณาการทั้งทักษะและสาระการเรียนรู้ 4) จัดประสบการณ์ให้เด็กได้ริเริ่ม คิดวางแผน ตัดสินใจ ลงมือกระทำและนำเสนอความคิดโดยผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวก และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก 5) จัดประสบการณ์ให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับเด็กคนอื่นกับผู้ใหญ่ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในบรรยากาศที่อบอุ่นมีความสุขและเรียนรู้การทำกิจกรรมแบบร่วมมือในลักษณะต่างๆ กัน 6) จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและอยู่ในวิถีชีวิตของเด็ก 7) จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดี และทักษะการใช้ชีวิตประจำวันตลอดจนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 8) จัดประสบการณ์ทั้งในลักษณะที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าและแผนที่เกิดขึ้นในสภาพจริงโดยไม่ได้คาดการณ์ไว้ 9) ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ ทั้งการวางแผนการสนับสนุน สื่อการสอน การเข้าร่วมกิจกรรมและการประเมินพัฒนาการและ 10) จัดทำสารนิทัศน์ด้วย

การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กเป็นรายบุคคล นำมาไตร่ตรองและใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาและการวิจัยในชั้นเรียน

หลักการจัดกิจกรรมประจำวันสำหรับเด็กปฐมวัยโดยดำเนินการดังนี้คือ

- 1) กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็กในแต่ละวัน
- 2) กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิด ทั้งในกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ไม่ควรใช้เวลาต่อเนื่องนานเกินกว่า 20 นาที
- 3) กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรีเช่นการเล่นตามมุม การเล่นกลางแจ้ง ฯลฯ ใช้เวลาประมาณ 40-60 นาทีและ
- 4) กิจกรรมควรมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมในห้องและนอกห้อง กิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่เป็นรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่มและผู้สอนเป็นผู้ริเริ่ม และกิจกรรมที่ใช้กำลังและไม่ใช้กำลังจัดให้ครบทุกประเภท ทั้งนี้กิจกรรมที่ต้องออกกำลังกายควรจัดสลับกับกิจกรรมที่ไม่ต้องออกกำลังมากนัก เพื่อเด็กจะได้ไม่เหนื่อยเกินไป สรุปได้ว่า การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ควรคำนึงถึงหลักการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญให้เด็กได้รับการพัฒนา มีการประเมินพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง แนวการจัดประสบการณ์โดยครูต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กจิตวิทยาเด็ก รู้ถึงการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก

สำหรับประเด็นกับการส่งเสริมคุณภาพในการบริหารงานการศึกษาปฐมวัย พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับการบริหารงานเชื่อมต่อกับหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และไม่มี การประเมินหลักสูตร ด้านการเรียนการสอนของครูผู้สอนระดับปฐมวัยไม่จบตามสาขาปฐมวัย ทำให้มีปัญหาการจัดการศึกษา เนื่องจากไม่มีความเข้าใจเพียงพอ ขาดการวางแผนในการกำหนดหน่วยการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมไม่ครบทั้ง 6 กิจกรรม การประเมินผลพัฒนาการของเด็กไม่ครอบคลุม 4 ด้าน ปัญหาที่พบ คือ 1) ขาดการนำผลการประเมินไปปรับปรุงพัฒนาเด็กตามสภาพจริง 2) การจัดกิจกรรมไม่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง 3) จัดทำแผนประสบการณ์ไม่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก 4) สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกไม่มีความพร้อมที่จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 5) ห้องเรียนไม่เพียงพอต่อจำนวนเด็ก มีลักษณะแออัดจนเกินไป 6) สนามเด็กเล่นมีสภาพไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของเด็ก ชำรุด เสียหาย และขาดการปรับปรุง 7) เด็กที่มีภาวะทุพโภชนาการ มีน้ำหนักส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์ เนื่องจากมีฐานะยากจนไม่ได้รับการส่งเสริมด้านโภชนาการที่เหมาะสม 8) สภาพปัญหาครอบครัวเด็กไม่ได้อาศัยอยู่กับพ่อแม่ และ 9) ผู้ปกครองขาดความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงดูเอาใจใส่เด็กปฐมวัย (โชติกา กุณสิทธิ์. สัมภาษณ์, 30 มิถุนายน 2560)

จากสภาพและปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้ปฏิบัติการสอนระดับปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 จึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงสภาพปัญหา และแนวทางการพัฒนาของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 เพื่อเป็นแนวทางการบริหารการศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ที่มีสภาพปัญหา มากน้อยต่างกันหรือมีการบริหารการศึกษาระดับปฐมวัยที่ดีอยู่แล้วให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

คำถามของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ กำหนดคำถามการวิจัยไว้ดังนี้

1. สภาพและปัญหา การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอน และผู้ปกครองนักเรียนอยู่ในระดับใด
2. สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอน และผู้ปกครองนักเรียนมีความแตกต่างกันหรือไม่
3. สภาพและปัญหาจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอน และผู้ปกครองนักเรียนจำแนกตามขนาดโรงเรียน แตกต่างกันหรือไม่
4. แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 1 มีอะไรบ้าง

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับสภาพและปัญหาการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนครเขต 1

2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย
 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1
 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอน และผู้ปกครองนักเรียน

3. เพื่อเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย
 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1
 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอน และผู้ปกครองนักเรียน
 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน

4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียน
 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 1

สมมติฐานของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ กำหนดสมมติฐานของการวิจัยไว้ดังนี้

1. สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษา
 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 อยู่ในระดับมาก และน้อย
 ตามลำดับ

2. สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษา
 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของ
 ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอน และผู้ปกครองนักเรียนมีความแตกต่างกัน

3. สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษา
 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 1 โดยรวมและรายด้านตามความคิดเห็น
 ของผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอน และผู้ปกครองนักเรียนจำแนกตามขนาดของ
 โรงเรียนมีความแตกต่างกัน

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงสภาพและปัญหาการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย
 ของโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

2. ผู้บริหารและครูผู้สอนระดับปฐมวัยสามารถนำผลจากการวิจัยมาใช้
 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุง การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียน
 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 1

3. ทำให้ผู้ที่สนใจในเรื่องการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สามารถใช้ผลการศึกษานี้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดการวิจัยที่เกี่ยวข้องต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตของเนื้อหา

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มุ่งศึกษาสภาพ และปัญหาการจัดการศึกษาตามหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศกนคร เขต 1 ปีการศึกษา 2560 ใน 6 ด้าน (กระทรวงศึกษาธิการ 2546, หน้า 6-7) คือ

- 1.1 ด้านการสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม
- 1.2 ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของเด็ก
- 1.3 ด้านจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก
- 1.4 ด้านบูรณาการเรียนรู้
- 1.5 ด้านประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก
- 1.6 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับครอบครัวของเด็ก

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 176 คน หัวหน้าฝ่ายวิชาการจำนวน 176 คน ครูผู้สอนระดับปฐมวัยจำนวน 359 คน และผู้ปกครองนักเรียนระดับปฐมวัยจำนวน 7,180 (คิดค่าเฉลี่ย ครูผู้สอนปฐมวัย 1 คน สอนนักเรียนโดยเฉลี่ย 20 คน) ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศกนคร เขต 1 จากจำนวน 176 โรงเรียน ประจำปีการศึกษา 2560 รวมทั้งสิ้น 7,891 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 49 คน หัวหน้าฝ่ายวิชาการจำนวน 49 คน ครูผู้สอนระดับปฐมวัยจำนวน 101 คน และผู้ปกครองนักเรียนระดับปฐมวัยจำนวน 172 คน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศกนคร เขต 1 ปีการศึกษา 2560 รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 371 คน การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) และใช้การสัมภาษณ์ตัวอย่างโดยใช้การปรับแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยกำหนดขนาดโรงเรียนเป็นชั้น (Strata)

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่

3.1.1 สถานภาพ

3.1.1.1 ผู้บริหาร

3.1.1.2 หัวหน้าฝ่ายวิชาการ

3.1.1.3 ครูผู้สอนปฐมวัย

3.1.1.4 ผู้ปกครองนักเรียน

3.1.2 ขนาดโรงเรียน

3.1.2.1 ขนาดเล็ก

3.1.2.2 ขนาดกลาง

3.1.2.3 ขนาดใหญ่

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ สภาพ และปัญหาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย
ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ใน 6 ด้าน

3.2.1 ด้านการสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม

3.2.2 ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของเด็ก

3.2.3 ด้านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก

3.2.4 ด้านการบูรณาการการเรียนรู้

3.2.5 ด้านประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก

3.2.6 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับครอบครัวของเด็ก

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษา สภาพ และปัญหาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย
ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 โดยผู้วิจัย
ได้นำขอบข่ายหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น
พื้นฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ 2546 หน้า 6-7) ใน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการสร้างหลักสูตร
ที่เหมาะสม 2) ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของเด็ก 3) ด้านการ
จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก 4) ด้านการบูรณาการการเรียนรู้
5) ด้านการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก และ 6) ด้านความสัมพันธ์ระหว่าง
ผู้สอนกับครอบครัวเด็ก โดยศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการจัดการจัดการศึกษา

ระดับปฐมวัย โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 1 โดยจำแนกตาม สาขาวิชาที่จบการศึกษาและขนาดของโรงเรียน ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การจัดการศึกษาปฐมวัย หมายถึงการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 5 ปี (5 ปี 11 เดือน 29 วัน) ซึ่งการจัดการศึกษาดังกล่าวจะมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากระดับอื่นๆ ทั้งนี้เพราะเด็กวัยนี้สำคัญต่อการวางรากฐานบุคลิกภาพ การพัฒนาทางสมอง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กในวัยนี้มีชื่อเรียกต่างกันไปหลายชื่อ ตั้งแต่ละโปรแกรมก็มีวิธีการ และลักษณะในการจัดกิจกรรมซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาเด็กในรูปแบบต่างๆ กัน โดยดำเนินการดังนี้

1.1 ด้านการหลักสูตรที่เหมาะสม หมายถึงหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ที่จัดขึ้นสำหรับพ่อแม่ ผู้เลี้ยงดูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยง และพัฒนาเพื่อใช้เป็น

แนวทางในการอบรมเลี้ยงดูและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม เพื่อพัฒนาเด็กให้เกิดความสุขในการเรียนรู้ เกิดทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ให้แก่เด็กปฐมวัย

1.2 ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของเด็ก

หมายถึงการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กนั้น จะต้องจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ให้หลากหลาย กระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ปลอดภัย และเหมาะสมกับวัยของเด็ก จัดห้องเรียนให้เหมือนเป็นบ้านของเด็กเอง เด็กจะได้เกิดความเคยชิน และอยากที่จะเรียนรู้มากขึ้น ทำให้การมาโรงเรียนของเด็กมีความสุข

1.3 ด้านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก

หมายถึงการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมของเด็กมีเทคนิควิธีการสอนที่แปลกใหม่เด็กสนใจที่จะเรียนรู้ และการจัดบรรยากาศห้องเรียนให้เหมาะสมต่อการเรียนรู้

1.4 ด้านการบูรณาการการเรียนรู้ หมายถึงการจัดการเรียนรู้ที่เด็กสามารถ

เรียนรู้ได้หลากหลายทักษะ หลายประสบการณ์สำคัญผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย

1.5 ด้านการประเมินพัฒนาการและเรียนรู้ของเด็ก หมายถึงการวิเคราะห์

จุดประสงค์ของแผนการจัดประสบการณ์ การดำเนินวิธีการและเครื่องมือในการวัดผลให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การบันทึกและสรุปพฤติกรรม การรายงานผลการนำผลจากการวัดผล รวมถึงประเมินผลเพื่อนำมาใช้ปรับปรุงการเรียนการสอน

1.6 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับครอบครัวของเด็ก หมายถึง

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้ปกครองนักเรียนในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ถ้าย้อนประสบการณ์ในการช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสบการณ์ตามที่หลักสูตรได้กำหนดไว้

2. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง

ผู้อำนวยการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

สกลนคร เขต 1

3. หัวหน้าฝ่ายวิชาการ หมายถึง รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการ

หัวหน้าฝ่ายวิชาการ หรือหัวหน้างานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

4. สภาพการจัดการศึกษาปฐมวัย หมายถึง การจัดการศึกษาปฐมวัยตาม

หลักสูตรปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ให้จัดประสบการณ์เรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยให้เหมาะสมกับวัย และความแตกต่างระหว่างบุคคลกับการเรียนรู้ที่มีความสุขเพื่อการพัฒนาสมองในลำดับขั้นต่อไป

5. ปัญหาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย หมายถึง การขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยไม่บรรลุเป้าหมายเท่าที่ควร

6. ขนาดโรงเรียน หมายถึง จำนวนนักเรียนซึ่งเป็นตัวกำหนดขนาดโรงเรียนตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการขั้นพื้นฐาน แบ่งออกเป็น 3 ขนาด คือ

6.1 ขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 120 คน

6.2 ขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน 121 – 320 คน

6.3 ขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 321 คนขึ้นไป

7. สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาหรือโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของรัฐที่เปิดสอนระดับปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

8. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 หมายถึง หน่วยงานที่ดูแลสถานศึกษาของรัฐบาลในระดับประถมศึกษาของจังหวัดสกลนคร โดยแบ่ง ออกเป็น 7 อำเภอ อำเภอเมือง อำเภอโพนนาแก้ว อำเภอกุสุมาลย์ อำเภอโคกศรีสุพรรณ อำเภอเต่างอย อำเภอกุดบาก และอำเภอภูพาน

9. แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 หมายถึง วิธีการหรือแนวทางที่ผู้วิจัยนำเสนอขึ้นเพื่อการจัดการศึกษาปฐมวัยประสบความสำเร็จมากขึ้นโดยการที่ผู้วิจัยนำผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวม และปัญหาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยมาร่างเป็นวิธีการหรือแนวทางพัฒนาแล้วนำวิธีการหรือแนวทางดังกล่าวไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 คน แล้วนำผลของการสัมภาษณ์ดังกล่าวมาเขียนนำเสนอในรูปแบบความเรียงหรือความถี่ตามความเหมาะสมเพื่อนำเสนอเป็นแนวทางพัฒนาต่อไป